

SWOT ANALÝZA JAKO SOUČÁST PARTICIPATIVNÍHO PŘÍSTUPU K PLÁNOVÁNÍ KRAJINY NA NOVODVORSKU A ŽEHUŠICKU

SWOT ANALYSIS AS A PART OF PARTICIPATORY LANDSCAPE PLANNING IN THE NOVÉ DVORY – ŽEHUŠICE REGION

Lenka Stroblová¹, Martin Weber¹, Zdeněk Lipský²

¹*Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., Květnové náměstí 391, 252 43 Průhonice, stroblova@vukoz.cz, weber@vukoz.cz*

²*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra fyzické geografie a geoekologie, Albertov 6, 128 43 Praha 2, lipsky@natur.cuni.cz*

Abstrakt

V rámci výzkumného projektu 2B06013 Implementace opatření Evropské úmluvy o krajině v intenzivně zemědělsky využívaných oblastech nesoucích stopy historických krajinářských úprav – pilotní studie Nové Dvory – Kačina byla pro účely identifikace silných a slabých stránek stávající krajiny a jejího využití, potenciálních příležitostí a možných hrozeb jejího dalšího vývoje v budoucnosti zpracována s uplatněním participativního přístupu místních samospráv, odborné i laické veřejnosti SWOT analýza stavu a nakládání s krajinou řešeného území. Prezentovaný příspěvek přináší základní informaci o použitých metodách participativního plánování, o možnostech použití a hodnocení SWOT analýzy, prezentuje dosažené výsledky, včetně výhod a nevýhod použitých metod při plánování.

Klíčová slova: kulturní krajina, SWOT analýza, participativní plánování, krajinné plánování, Evropská úmluva o krajině, Novodvorsko, Žehušicko

Abstract

Within the research project 2B06013 The implementation of the European Landscape Convention in intensively utilised type of agricultural landscape with signs of historical landscape design activities – the pilot study at Nové Dvory – Kačina area, SWOT analysis was elaborated to identify the strengths and weaknesses of the existing landscape and its uses, potential opportunities and possible threats of its future development. This analysis was processed by applying a participatory approach of local governments, specialists and public. The paper presents basic information on methods of participatory planning, the possibilities of using and evaluating SWOT analysis, presents the results obtained, including the advantages and disadvantages of the methods used in planning.

Key words: cultural landscape, SWOT analysis, participatory planning, landscape planning, European Landscape Convention, Novodvorsko, Žehušicko

DOBOVÝ ODKAZ OSOBNOSTI JANA RUDOLFA CHOTKA V KRAJINÁŘSKÝCH ÚPRAVÁCH KAČINY NA KUTNOHORSKU

THE HERITAGE OF JOHANN RUDOLPH CHOTEK AND HIS LANDSCAPE DESIGNING ACTIVITIES AROUND THE CHATEAU KAČINA NEAR KUTNÁ HORA

Martin Weber¹, Markéta Šantrůčková^{1,2}, Lenka Stroblová¹

¹ *Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i., Květnové náměstí 391, 252 43 Průhonice, weber@vukoz.cz, santruckova@vukoz.cz, stroblova@vukoz.cz*

² *Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra fyzické geografie a geoekologie, Albertov 6, 128 43 Praha 2*

Abstrakt

Hlavním cílem tohoto příspěvku je představit výsledky studia dobových souvislostí plánování a vzniku komponovaných krajinářských úprav v okolí zámku Kačina na přelomu 18. a 19. století. Představení dobové podoby úprav na základě studia literatury a archivních pramenů, jakož i osobnosti jejich zakladatele Jana Rudolfa Chotka a jeho spolupracovníků, představuje základ pro jejich pochopení, zhodnocení a interpretaci. Dosažené výsledky jsou dílčí částí výzkumu vývoje krajiny na Novodvorskú a Žehušickú probíhajícího v rámci projektu VaV MŠMT 2B06013 Implementace opatření Evropské úmluvy o krajině v intenzivně zemědělsky využívaných oblastech nesoucích stopy historických krajinářských úprav – pilotní studie Nové Dvory – Kačina.

Klíčová slova: krajina, kulturní dědictví, komponovaná krajina, osvícenství, Jan Rudolf Chotek, Kačina, Nové Dvory, Evropská úmluva o krajině

Abstract

The main aim of the paper is to introduce the results of study planning and building designed landscape around the chateau Kačina from the end of the 18th century to the beginning of the 19th century. The paper deals with the designed landscape based on the study of literature and archive files and deep assessing the role of the founder Johann Rudolph Chotek and his collaborators. The results are a part of the research project of the Ministry of Education of the Czech Republic: “The implementation of the European Landscape Convention in intensively utilised type of agricultural landscape with signs of historical landscape design activities – the pilot study at the Nové Dvory – Kačina region.”

Key words: landscape, cultural heritage, designed landscape, enlightenment, Johann Rudolph Chotek, chateau Kačina, Nové Dvory, European Landscape Convention

TYOLOGIE KRAJINY V OBLASTI ČESKÉHO RÁJE

LANDSCAPE TYPOLOGY IN THE AREA OF THE BOHEMIAN PARADISE

Zuzana Merhautová, Zdeněk Lipský

Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra fyzické geografie a geoekologie, Albertov 6, 128 43 Praha 2, lipsky@natur.cuni.cz

Abstrakt

V příspěvku jsou představeny výsledky typologie současné kulturní krajiny v oblasti Českého ráje. Byla využita objektivní statistická metoda shlukové analýzy s cílem exaktně vymezit krajinné typy relativně homogenních vlastností. Jako vstupní vrstvy byla zásadně využita kvantifikovatelná digitální data charakterizující reliéf, půdní kryt, vlhkostní poměry a krajinný pokryv. Klasifikace byla provedena s využitím software Twinspan. Metodou divizního členění na 4 hierarchických úrovních bylo postupně vymezeno 2, 4, 8 a 16 typů současné kulturní krajiny. Výsledky jsou prezentovány na mapách a v tabulkách.

Klíčová slova: typologie krajiny, shluková analýza, Český ráj

Abstract

The paper presents the results of landscape typology carried out in the area of the Bohemian Paradise using the objective statistical method of cluster analysis. Cluster analysis is a set of tools for building groups (clusters) from multivariate data objects. The aim is to construct groups with homogeneous properties – landscape types. To classify the landscape of the Bohemian Paradise, only quantifiable data in digital format were used. Data on land cover, relief, moisture and soils were included as input layers. The classification was made in Twinspan – a software using the ordination method to classify the landscape in the divisive hierarchy. The typology of the area of Bohemian Paradise was divided into four hierarchical levels. At the last fourth level 16 types of the present cultural landscape were identified. The results are presented in maps and tables.

Key words: landscape typology, cluster analysis, the Bohemian Paradise

ČLOVĚK PRO KRAJINU, KRAJINA PRO ČLOVĚKA – METODIKA ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI DO PLÁNOVÁNÍ KRAJINY

MAN FOR LANDSCAPE, LANDSCAPE FOR MAN – METHODOLOGY OF PUBLIC PARTICIPATION IN LANDSCAPE PLANNING

Lucie Tomcová

Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů, Katedra zahradní a krajinné architektury, Kamýcká 129, 165 21 Praha 6-Suchbát, tomcova@af.czu.cz

Abstrakt

Jedním z hlavních bodů Evropské úmluvy o krajině (2000) je zapojit místní veřejnost do plánování, ochrany a správy krajiny. Z tohoto cíle vychází navržená metodika *Člověk pro krajinu, krajina pro člověka*, která propojuje poptávky obyvatel a nabídky prostředí a představuje studii trvale udržitelné obytnosti krajiny a krajinných programů. Výchozím bodem je participace veřejnosti ve všech fázích plánování, od sběru dat (dotazníkové šetření, rozhovory, pozorování, focus group, práce s dětmi, setkání se seniory), definování cílů plánování až po vytvoření vlastních projektových výstupů, realizačních opatření a následné péče.

Klíčová slova: participace veřejnosti, krajina, potřeby člověka, nabídka prostředí

Abstract

One of the most important issues in The European Landscape Convention (2000) is the participation of local stakeholders in landscape planning, protection and management. Presented methodology *Man for landscape, landscape for man* tries to fulfill this goal by interconnecting demands of society and supply of environment through plan of sustainable landscape habitability and landscape programmes. The standpoint of this approach is the participation of local stakeholders in all planning phases, from data gathering (questionnaire survey, interviews, focus groups, work with children, meeting with seniors), definition of planning goals, to design of particular project outputs, implementing arrangements, and following landscape management.

Key words: public participation, landscape, human needs, supply of the environment

IMPLEMENTACE EVROPSKÉ ÚMLUVY O KRAJINĚ – PŘÍPADOVÁ STUDIE REKREAČNÍ OSADA ASKALONA

IMPLEMENTATION OF THE EUROPEAN LANDSCAPE CONVENTION – CASE STUDY OF THE RECREATIONAL SETTLEMENT ASKALONA

Petra Kottová

Fakulta životního prostředí, Česká zemědělská univerzita v Praze, Kamýcká 129, 165 21 Praha 6-Suchbát, kottova@fzp.czu.cz

Abstrakt

Případová studie se zabývá tématem Evropské úmluvy o krajině a její implementací pomocí dílčích analýz krajiny. Cílem práce je provést souhrn vývoje tramské osady, určit charakteristiky zdejší krajiny a vymezení jejího vlivu na krajinu pomocí dílčích analýz jako nástroj implementace úmluvy o krajině. Dále pak informovat o míře vlivu rekreačních objektů na jednotlivé složky životního prostředí a zhodnotit stávající situaci rekreační oblasti z hlediska jejího rozvoje. Modelovou lokalitou pro tyto účely bylo zvoleno dosud neprozkoumané území individuální pobytové rekreace na osadě Askalona, nacházející se na k. ú. Bratřínov, přibližně 30 km jihozápadně od Prahy. Jedná se o krajinu s téměř přirozenou druhovou skladbou, málo ovlivněnou negativními vlivy člověka a zároveň s jistou kulturní hodnotou.

Klíčová slova: Evropská úmluva o krajině, rekreace, krajinná analýza, chatová osada, trampung

Abstract

This case study explores the European Landscape Convention, especially its implementation using sectional landscape analyses. I tried to summarize the development of the broad countryside of a rambler colony, determine scene characteristics of this area and qualify its influence on the scenery using sectorial analyses as an implement of the European Landscape Convention. I also studied the influence of secondary residences on individual living environmental components and evaluated current situation in this recreational spot regarding its past and future development. For these purposes I selected a colony that has not been explored in a way reviewing mentioned parameters. This model settlement called Askalona is located about 30 km southwest of the capital Prague. This place is known for its lowly affected nature with high concentration of almost native flora and fauna and its major cultural value.

Key words: European Landscape Convention, recreation, landscape analysis, chalet settlement, tramping

PŘÍRODNÍ KOMPOVANÁ KRAJINA PLÁNOVANÉHO PLAVEBNÍHO STUPNĚ PŘELOUČ II. NA ŘECE LABI

THE NATURAL LOOSELY CONSTRUCTED LANDSCAPE AROUND THE NEW NAVIGATION LOCK PRELOUC II. ON THE RIVER LABE

Matouš Jebavý

Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů, katedra zahradní a krajinné architektury, Kamýcká 129, 165 21 Praha 6-Suchbát, matous.jebavy@atlas.cz

Abstrakt

Malá města jsou charakterizována blízkostí krajiny, která přímo navazuje na intravilán a plní základní rekreační funkce. K nové rozsáhlejší úpravě krajiny v okolí města může dojít v rámci plánované státní akce, jakou bývá například nové řešení dopravní infrastruktury (obchvatu města nebo dálniční stavby) nebo při nových úpravách vodního toku. Rozvoj krajiny by měl být podřízen evropské úmluvě o krajině. Hlavním cílem Evropské úmluvy o krajině je zajištění ochrany jednotlivých typů evropské krajiny a aktivní péče o krajinu v souladu s principy jejího udržitelného využívání a koordinování plánovací činnosti v krajině. V konkrétních případech je nutno stávající krajinu pozměnit v souvislosti s nově plánovaným dílem technické infrastruktury. K tomu může dojít při splavňování některých úseků řek, jako například na řece Labi u Přelouče. Zde je naplánováno splavňování daného úseku řeky Labe formou vybudování nového plavebního stupně. Zásadní slovo při obdobné rozsáhlé krajinné úpravě by měl mít především krajinářský architekt, který by měl zajistit citlivé zapojení plánovaného díla do stávajícího krajinného kontextu.

Klíčová slova: malé město, systém zeleně, zeleň, krajina, vodní tok, plavební stupeň, úprava krajiny, krajinářská architektura, řeka, Labe

Abstract

Small towns are characterized by the proximity of landscape, which directly adjoins the urban area and fulfils the essential recreation functions. A new large-scale landscape design project in the vicinity of a town can be implemented within a planned state project, such as a new solution in transport infrastructure (bypass road or highway) or a river channel reconstruction project. The development of the landscape could be subordinated to the European landscape convention. Current landscape can be modified. The latter is the case of Přelouč, where a new navigation lock is planned on the river Labe by the town. The landscape design project should be created under the leadership of a landscape architect. The landscape architect should connect the river channel or the other transport infrastructure work to the landscape context sensitively.

Key words: small town, verdure system, greenery, landscape, watercourse, navigation lock, landscape design, landscape architecture, river, Labe

MODELOVÁNÍ PROCESNĚ ORIENTOVANÝCH ZNALOSTÍ V KRAJINĚ

PROCESS-ORIENTED MODELING OF KNOWLEDGE IN LANDSCAPE

Iveta Merunková¹, Vojtěch Merunka²

¹*Katedra zahradní a krajinné architektury, FAPPZ ČZU v Praze, Kamýcká 129, 165 21 Praha 6-Suchbát, merunkova@af.czu.cz*

²*Katedra informačního inženýrství, PEF ČZU v Praze, Kamýcká 129, 165 21 Praha 6-Suchbát, merunka@pef.czu.cz*

Abstrakt

V tomto článku je představeno procesní modelování jako jeden z nástrojů modelování znalostí týkajících se regionálního managementu v krajině. Zaměřili jsme se na modelování životních situací v malých obcích s cílem posílit transfer znalostí a zlepšit úroveň znalostí lokálních aktérů. Toto je netriviální problém, protože vyžaduje procesní popis chování účastníků a lokálních aktérů s cílem udržet kulturně historické hodnoty sídel při zohlednění zásad trvale udržitelného rozvoje. Výsledkem naší práce je sada znalostních map a vizuální simulace procesů, na jejichž základě se snažíme vylepšit rozhodování starostů a dalších členů místních samospráv, a tím řešit otázky spojené s problémy aktivního rozvoje krajiny, ochrany krajiny, jejího rozvoje a plánování.

Klíčová slova: péče o krajinu, procesní modelování, regionální management, sociotechnické procesy, územní plánování, komplexní pozemkové úpravy, transfer znalostí

Abstract

In this paper, we present computer-based process modeling as the tool for capturing process information required in regional management in the landscape. We stressed life situation modeling of small settlements focused on the knowledge transfer and knowledge improvement for local actors. This is a nontrivial issue, because it requires describing process-oriented behavior of participants and local actors, in order to keep cultural and historical value with respect to the sustainable development concepts. Our experience is focused on modeling of life situations in small municipalities. Outcome of this effort is a collection of knowledge maps and business process simulation models developed using special computer software for knowledge modeling and simulation. Based on this, we try to improve the decision process and behavior of mayors and other participants in regional government. The goal of this modeling process is to support knowledge transfer and to improve knowledge quality of local actors in life situation solving. Currently there is not a 'standard solution' to the problem of gathering and representing business knowledge. Our approach, based on the BORM methodology, developed out of business experience and enhanced by graphic models with clear connection towards simulation and analysis possibilities, seems to be a promising candidate for such a standard. BORM-based organizational modeling and simulation improves the decision-making on the level of mayors and local administrations. It offers the possibility to model and simulate real life situations in small settlements. The project activities were for modeling, simulation and reengineering processes related to the regional government processes of small towns and villages, and the subsequent development of supporting information systems addressing life situations of local people.

Key words: landscape maintenance, process modeling, regional management, sociotechnical processes, urban planning, complex landscape design, knowledge transfer

REALIZOVANÉ SKLADEBNÉ ČÁSTI ÚZEMNÍHO SYSTÉMU EKOLOGICKÉ STABILITY V JIHOMORAVSKÉM KRAJI

REALIZED ELEMENTS OF TERRITORIAL SYSTEM OF ECOLOGICAL STABILITY IN THE SOUTH MORAVIAN REGION

Renata Eremiášová, Tereza Stránská

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i., Lidická 25/27, 602 00 Brno, renata.eremiasova@vukoz.cz, tereza.stranska@vukoz.cz

Abstrakt

Příspěvek se zabývá realizovanými skladebnými částmi ÚSES na území Jihomoravského kraje od r. 1995 do konce r. 2008. Pozornost byla zaměřena na skladebné části ÚSES, které byly realizovány na základě finanční podpory z krajinotvorných programů a v rámci pozemkových úprav. Na základě dat poskytnutých Agenturou ochrany přírody a krajiny a Pozemkovými úřady Jihomoravského kraje bylo zjištěno, že bylo realizováno celkem 173 akcí za účelem vytvoření nové skladebné části ÚSES. Z hlediska počtu realizovaných skladebných částí zcela převažují akce dotované z Programu péče o krajinu. Z hlediska vynaložených finančních prostředků dominuje Program revitalizace říčních systémů.

Klíčová slova: územní systém ekologické stability, biodiverzita, biocentra, biokoridory, ekologické sítě

Abstract

The paper deals with the realized elements of TSES (territorial system of ecological stability) in the South Moravian region in the period 1995 – the end of 2008. We focused on TSES segments which were realized within the financial support of landscape management programmes and within the land arrangement. On the base of data gained from the Agency for Nature Conservation and Landscape Protection and Land Offices, 173 actions in order to make the new TSES segments were done. From the realized actions point of view, the actions assisted from the Landscape Management Programme dominate. However, from the expenditure point of view, the River Systems Restoration Programme dominates.

Key words: territorial system of ecological stability, biodiversity, biocentres, biocorridors, ecological networks

PRÁVNÍ PŘEDPOKLADY OCHRANY A OBNOVY BŘEHOVÝCH POROSTŮ V ČESKÉ REPUBLICĚ

PROTECTION AND DEVELOPMENT OF RIPARIAN STANDS FROM CZECH JURIDICAL POINT OF VIEW

Tereza Hrubá

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i., Květnové nám. 391, 252 43 Průhonice, hruba@vukoz.cz

Abstrakt

Cílem příspěvku je podat přehled platné právní úpravy vztahující se k péči o břehové porosty v prostředí České republiky. Zabývá se aplikací právních norem v zájmu břehových porostů ve volné krajině a v prostředí měst. Zpracování proběhlo v rámci čtyř oborových okruhů: vodní toky, příroda a krajina, územní plánování a vlastnictví – pozemek – katastr nemovitostí. Efektivní ochrana a obnova břehových porostů je mezioborová záležitost a vyžaduje spolupráci dotčených orgánů státní správy – vodoprávních úřadů a orgánů ochrany přírody, krajů a obcí, správců vodních toků a vlastníků pozemků. Tato spolupráce je zvláště perspektivní při přípravě koncepčních dokumentů týkajících se rozvoje území a uplatňovaných v rámci územní správy (územní plán a zásady územního rozvoje). Nejdůležitější je v daném směru oborový dokument resortu ochrany vod – plán povodí, včetně návrhu opatření. V resortu ochrany přírody pak koncepce ochrany přírody a krajiny. Vzhledem k tomu, že ochrana břehových porostů má konkrétní podobu v právní úpravě a představuje reálné omezení možnosti nakládání s pozemky, je možné uvažovat o rozšíření předdefinovaných kódů ochrany nemovitosti v zápisu katastru nemovitostí. Jak navrhuji i jiní autoři, je třeba reálně uvažovat o zavedení kódu, který by reflektoval § 4 odst. 1 a § 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v platném znění. Je možné konstatovat, že chybí metodický postup, který by harmonizoval mezioborové projednání dotčených stran.

Klíčová slova: břehové porosty, vodní toky, ÚSES, systémy zeleně, krajinný ráz, revitalizace toků, územní plánování, přírodní plochy, katastr nemovitostí, kód ochrany nemovitosti, Evropská úmluva o krajině

Abstract

The main objective of the article is to serve an overview of Czech juridical related to riparian stands topic and its application in practise – in open landscape and also in cities. Legal enactments were analysed in parts: “water flows”, “nature and landscape”, “landscape planning” and “ownership – plot – land registry”. Effective protection and reclamation of riparian stands takes close interdisciplinary cooperation of designated authorities of civil service, local government, water flow managers and land owners. The cooperation is most perspective in connection with preparation of conceptual documents. Gravest problems are mentioned. In regard to the fact, that protection of riparian stands is fixed in the rule and their existence can influence or limit the usage of plots, it is possible to propose to widen actual list of predefined codes of protection in land registry, which will reflect § 2 and § 4 of the nature and landscape protection act. A methodological instrument focused on reclamation of riparian stands, which will harmonise interdisciplinary cooperation in actual reality, is missing.

Key words: riparian stands, water flow, territorial system of ecological stability, systems of public greenery, landscape character, revitalization of water flows, spatial planning, land use planning, nature plots, important landscape elements, land registry, real estate cadastre, code of protection of a parcel, European landscape convention

OVĚŘENÍ NÁSTROJŮ REHABILITACE VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ SÍDLA Z ASPEKTU VÝVOJE 2002–2008

VERIFICATION OF REHABILITATION INSTRUMENTS OF CITY OPEN SPACES FROM THE VIEWPOINT OF DEVELOPMENT IN 2002–2008

Eva Sojková

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i., Květnové nám. 391, 252 43 Průhonice, sojkova@vukoz.cz

Abstrakt

Cílem příspěvku je s časovým odstupem posoudit výsledky projektu rehabilitace veřejných prostranství města, který byl zpracován pro území města Hostivice v roce 2002. Tehdy byly shromážděny podklady ÚPD a další dostupné informace o řešeném území, provedeny průzkumy v terénu, obyvatelé byli zapojeni formou ankety. Po vyhodnocení funkční stability veřejných prostranství byly navrženy potřebné úpravy. Na základě analýzy tehdejšího stavu byla zpracována i námětová studie na rekonstrukci nejvýznamnějšího veřejného prostranství, Husova náměstí. V letošní etapě byly posouzeny kvalitativní změny sledovaných veřejných prostranství (2002–2010) a úspěšnost projektu. Z hlediska implementace Evropské úmluvy o krajině na místní úrovni je zajímavý pohled na využití koncepčních a plánovacích nástrojů. Systém veřejných prostranství je zvolen jednak jako mezioborové řešení – prolínání a návaznost generelu zeleně a generelu veřejných prostranství v územně plánovací dokumentaci, jednak pro využití v projektu Evropské komise „Společné evropské indikátory trvale udržitelného rozvoje“ (ECI).

Klíčová slova: veřejná prostranství, systém zeleně, rekonstrukce, město

Abstract

The aim of the contribution is to consider results of the city open spaces rehabilitation, which was made for the territory of the town Hostivice in 2002. In that year all land use planning documentation and other available information about the territory concerned were assembled, field research was made and residents were engaged by the form of a public inquiry. After the evaluation of open spaces function stability, needed adjustments were proposed. On the analysis of the then state, there was elaborated the thematic study for the reconstruction of the most significant open space – the Hus square. In this year's project stage, the qualitative changes of the monitored open spaces and the project successfulness were assessed (2002–2010). From the standpoint of European Landscape Convention implementation at a local level, there is interesting view of utilization of conceptual and planning instruments. The system of public open spaces is chosen either as an interdisciplinary solution – an overlap and connection of the greenery and open spaces systems in land use planning documentation – or for the use in the European Commission project “European Common Indicators of Sustainable Development”.

Key words: open space, greenery system, reconstruction, city

PŘÍSPĚVEK K HISTORII INTRODUKCE DŘEVIN V LEDNICKO-VALTICKÉM AREÁLU

HISTORY REPORT OF A TREE AND SHRUB SPECIES INTRODUCTION IN THE LEDNICE-VALTICE AREA

Miloš Pejchal, Přemysl Krejčířík

Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Ústav biotechniky zeleně, Valtická 337, 691 44 Lednice, pejchal@zf.mendelu.cz, krejcirik@zf.mendelu.cz

Abstrakt

Lednicko-valtický areál, zapsaný v seznamu UNESCO, byl – dle dosavadních znalostí – od přelomu 18. a 19. století do počátku 20. století místem první introdukce na území České republiky pro 335 taxonů. Převažují přírodní taxony (88%) nad kulturními a největší část z nich (54%) pochází ze Severní Ameriky. Pět taxonů se v areálu nacházelo již před rokem, který se pro Evropu udává jako doba introdukce či zavedení do kultury: o 9 let dříve *Acer palmatum* Thunb. ex E. Murray (nutnost dalšího prověření), o 2 roky *Larix sibirica* Ledeb., o 1 rok *Crataegus nigra* Waldst. et Kit., *Pinus sibirica* Du Tour a *Pyrus nivalis* Jacq. Za rokem udávaným pro Evropu má o 1 až 5 let zpoždění 8 taxonů a o 6 až 10 let zaostává za Evropou 5 druhů.

Klíčová slova: dřeviny, introdukce, Lednicko-valtický areál, UNESCO

Abstract

Lednice-Valtice Area, which was inscribed in the UNESCOs list, was – according to current knowledge - the place of the first introduction of 335 species to the Czech Republic between the 18th and 19th century. The natural species (88%) predominate over the culture species and the most of them (54%) come from North America. Five species occurred in the area before the year, which is considered as a year of introduction to the Europe: 9 years earlier *Acer palmatum* Thunb. ex E. Murray (necessity of the next verification), 2 years earlier *Larix sibirica* Ledeb., 1 year earlier *Crataegus nigra* Waldst. et Kit., *Pinus sibirica* Du Tour and *Pyrus nivalis* Jacq. Eight species have a delay behind the date of introduction to the Europe 1 to 5 years and 5 species are dragged behind Europe for 6 to 10 years.

Key words: trees and shrubs, introduction, Lednice-Valtice Area, UNESCO

PŘÍRODA A/NEBO KULTURA? KONCEPT KULTURNÍ KRAJINY VE VĚDĚ A V MEZINÁRODNÍ OCHRANĚ PŘÍRODY A KRAJINY

NATURE AND/OR CULTURE? CONCEPT OF CULTURAL LANDSCAPE IN SCIENCE AND INTERNATIONAL NATURE CONSERVATION AND LANDSCAPE PROTECTION

Jan Trávníček

Geografický ústav, Přírodovědecká fakulta Masarykovy University, Kotlářská 2, 611 37 Brno, jan.travnicek@mail.muni.cz

Abstrakt

Příspěvek se zabývá souvislostmi zohlednění kulturní krajiny v rámci mezinárodních iniciativ ochrany přírody a krajiny. Po stručném představení konceptualizace kulturní krajiny jsou diskutovány osvícenské tradice kontinentální filozofie formující logocentrické binární myšlení, ze kterého vychází zakořeněná dichotomie přírody a kultury. Na příkladu mezinárodního kontextu je sledováno zohlednění kulturních krajín v institutu světového dědictví a v rámci evropské legislativy. Vývoj směřuje od opozice lidí a přírody, přes akceptaci významu kulturních hodnot, až po Evropskou úmluvu o krajíně jakožto politický nástroj akcentující příspěvek demokratizace a participace k formování rámce pro ochranu, plánování a udržitelnost a funkčnost využívání v kulturní krajíně.

Klíčová slova: kulturní krajina, Evropská úmluva o krajíně, ochrana přírody, geografie, krajinná ekologie, Descartes, binární myšlení

Abstract

The paper deals with the context of liberation of the cultural landscape concept in the international initiatives of landscape protection and nature conservation. After brief introduction of cultural landscape concept the traditions of continental philosophy forming binary thinking about nature/culture dichotomy are discussed. Subsequently there is discussed the integration of cultural landscapes into the World Heritage and into the European legislation, which moves forward to acceptance of the cultural values reshaping traditional opposition between humans and environment. European Landscape Convention emphasizes the contribution of democratization and participation to shape the communication framework for conservation, heritage, planning and sustainable land use in cultural landscape.

Key words: cultural landscape, European Landscape Convention, nature conservation, geography, landscape ecology, Descartes, binary thinking

ALEJE A STROMOŘADÍ V KONTEXTU KLASICKÉ KRAJINY

TREE AVENUES AND ALLEYS IN THE CONTEXT OF CLASSIC LANDSCAPE

Jan Hendrych

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., Květnové nám., 391, 252 43 Průhonice, hendrych @vukoz.cz

Abstrakt

Přemýšlíme-li nad historií proměn alejí a stromořadí v kultivované a s estetickými ohledy komponované krajině, dochované ikonograficky či ve fragmentech a stopách v terénu, často se nám vybaví i obrazy klasických krajin, reprezentovaných zpravidla postavami vyčnívajícími nad okolní institucionalizovanou průměrností. Velké osobnosti jako Vilém z Rožmberka, Petr Vok, Jakub Krčín, Rudolf II., Albrecht z Valdštejna, František Antonín Špork či Karel Egon I. z Fürstenberka nad jiné nejlépe charakterizují období, kdy klasické aspekty krásy, estetična a kompozice prostoru se stávaly i určujícími a hybnými silami klasické hospodářské kultivace a designu krajiny. Vybaví se nám venkovské hospodářské usedlosti (*villa rustica*) antických krajin, jako centra jejich promyšlené kultivace, které umístěním a funkčně respektovaly morfologii krajiny a možnosti místa; pak i jejich znovuzrození v době renesance a baroka, v podobě hospodářských systémů *Sancta Agricultura*, pozdějších *Ornamented Farm* či ještě později módní *Ferme ornée*. Jako s nepostradatelnými krajinnými dominantami jsme neustále konfrontováni s charakteristickými rysy tohoto druhu památek zahradního umění, v podobě starých alejí a stromořadí v krajině. Často určují a determinují obraz dané krajiny, jsou i základními krajino tvornými prvky pro jejich ekologické, kulturně historické a estetické hodnoty a funkce.

Klíčová slova: estetické, ekologické, funkce, historie, kultivovaná, komponovaná, krajina, krása, klasická, okrasná, farma, stromořadí, aleje

Abstract

If we think about the history and changes (cultivated and composed with the aesthetic considerations) of the landscape allées and tree lines, documented only by sparse iconography or preserved in fragments on the ground, then often images of composed landscapes come to our mind, usually represented by historic figures projecting high above the surrounding institutionalized mediocrity. Personalities like Vilém of Rožmberk, Petr Vok, Jakub Krčín, Emperor Rudolf the II., Albrecht of Valdštejn, František Antonín Špork or Karel Egon the I. of Fürstenberg, among others are perhaps the best to characterize the period, when the classical aspects of beauty, aesthetics and space composition has become one of the defining and driving force of landscape cultivation and the state of the art landscape designing. We equip the rural estates of (*Villa rustica*) ancient landscapes, as the centers of its sophisticated landscape culture. Obviously they were developed with the respect to the morphology of the landscape and the very spatial possibilities and limitations. We observe with awe and fascination their rebirth in the Renaissance and Baroque landscapes in the form of economic systems such as the *Sancta Agricultura*, or later the *Ornamented Farm* (yet later the *Ferme ornée*). As with the essential landmarks we are still left with distinct and characteristic features of the kind in the form of ancient tree avenues and tree lines. They not only distinguish and determine the current landscape character of given lands, but are essential landscape elements for their ecologic, historic and aesthetic values and functions.

Key words: aesthetic, historic, function, cultivated, composed, landscape, beauty, classical, ornamented farm, tree avenue, tree line, allée

FENOMÉN ALEJÍ A STROMOŘADÍ V KRAJINĚ A VE MĚSTĚ

THE ALLEY PHENOMENON IN THE LANDSCAPE AND IN THE CITY

Vojtěch Storm

Dlouhá 21, 370 11 České Budějovice, storm.v@seznam.cz

Abstrakt

Obsahem příspěvku jsou charakteristika, působení a význam stromořadí a alejí jako fenoménu kulturní krajiny a jejich vazba na cesty a silnice, které zároveň zpřístupňují přírodu a krajinu. Dále pak typologie jednotlivých druhů alejí a stromořadí, jejich původ a výskyt v krajině a ve městě, které vychází buď z dokumentů starých vedut a map, ale zvláště z dochované a po staletí obnovované tradice, třebaže nikoli vždycky v původním rozsahu a uspořádání. Závěr vyjadřuje naději, že zachování, obnova a nové vytváření se může podařit především mezirezortním úsilím a hlavně společným zaujetím a dobrou vůlí, lépe než pouze ve střetu legislativní ochrany a provozních požadavků dopravy.

Klíčová slova: alej, stromořadí, komunikace, morfologie krajiny, typologie, periodizace

Abstract

The paper summarizes the characteristics and the importance of trees and alleys as phenomenon of cultural landscapes and their links to the paths and roads that connect with the nature and landscape. Furthermore, the typology of different types of trees and alleys, their origin and occurrence in the countryside and the cities, based either on old documents, maps and landscape paintings, but especially from the preserved and renewed ones (after centuries of tradition, though not always in the original scale and arrangement). Finally, hopes that the preservation, restoration and new development may be possible especially within the interdisciplinary efforts and especially due to the common commitment and good will, better than just a conflict of legal protection and operational requirements of transport.

Key words: alley, treelines, ways and roads, landscape morphology, typology, periodization